

Moralsk Relativisme

Torfinn Huvenes¹

¹Institutt for filosofi, ide- og kunsthistorie og klassiske språk
Universitetet i Oslo

November 26, 2013

Metaetikk

- **Anvendt etikk** handler om konkrete moralske problemstillinger.
- **Normativ etikk** handler om de grunnleggende prinsippene for moralen.
- **Metaetikk** handler om grunnlagsspørsmål for etikk som har å gjøre med hva slags status moralske påstander og egenskaper har.

Et forsøk på å unngå konflikt?

“Det som er riktig for meg trenger ikke å være riktig for deg.”

- Hva betyr dette?
- Er det filosofisk interessant?
- Er det sant?

Et filosofisk skjellsord

- I filosofi brukes ordet “relativisme” først og fremst som en kritikk.
- Det er få filosofer som beskriver seg selv som moralske relativister.
- Gilbert Harman, David Velleman og David Wong er unntak.

Tre former for relativisme

- Meningsrelativisme
- Konvensjonalisme
- Begrepsrelativisme

Absolutisme

ABSOLUTISME:

Det finnes en ikke-triviell måte å fylle ut skjemaet “en handling er moralsk riktig hvis og bare hvis...” på som resulterer i et universelt og korrekt moralsk kriterium.

Feldmans argumentasjon

- Ifølge Fred Feldman er **meningsrelativisme** og **konvensjonalisme** forenlige med **absolutisme** og derfor mindre filosofisk interessante.
- **Begrepsrelativisme** er uforenlig med absolutisme.
- **Begrepsrelativisme** er problematisk av andre grunner.

Personlig og sosial meningsrelativisme

PERSONLIG MENINGSRELATIVISME:

Det er mulig at det finnes handlinger som er slik at en person mener at denne typen handlinger er moralsk riktige mens en annen person ikke mener at denne typen handlinger er moralsk riktig.

SOSIAL MENINGSRELATIVISME:

Det er mulig at det finnes handlinger som er slik at et samfunn mener at denne typen handlinger er moralsk riktige mens et annet samfunn ikke mener at denne typen handlinger er moralsk riktig.

Noen vanskelige spørsmål

- Hva er et samfunn?
- Hva vil det si at et samfunn mener noe?

Meningsrelativisme og absolutisme

- **Personlig** og **social meningsrelativisme** er forenlige med absolutisme.
- Det kan finnes et universelt og korrekt moralsk kriterium selv om det er forskjellige meninger om hva det består i.
- **Personlig** og **social meningsrelativisme** er (sannsynligvis) sanne, men ikke filosofisk interessante posisjoner.

Konvensjonalisme

KONVENsjONALISME:

En handling er moralsk riktig hvis og bare hvis den er tillatt av konvensjonene i samfunnet.

Konvensjonalisme og absolutisme

- **Konvensjonalisme** er forenlig med **absolutisme**.
- En konvensjonalist fyller ut skjemaet “en handling er riktig hvis og bare hvis...” med “...den er tillatt av konvensjonene i samfunnet”.
- Hvis **konvensjonalisme** er en sann posisjon så er også **absolutisme** en sann posisjon.

Andre problemer med konvensjonalisme

- **Konvensjonalisme** gjør det vanskelig å kritisere konvensjonene i et samfunn på bakgrunn av moralske hensyn.
- Det blir vanskelig (umulig?) å si at konvensjonene i et samfunn er bedre enn konvensjonene i et annet samfunn.
- Det blir også vanskelig å reformere konvensjonene i et samfunn.

Begrepsrelativisme

BEGREPSRELATIVISME:

- (i) Setninger av formen “handling a er moralsk riktig” er enten meningsløse eller forkortelser for setninger av formen “handling a er moralsk riktig i samfunn S ”.
- (ii) Det finnes ingen egenskap “moralsk riktig”. Noe er moralsk riktig bare i forhold til et samfunn.

Harman og Velleman

[...] a judgment of the form, it would be morally wrong of P to D, has to be understood as elliptical for a judgment of the form, in relation to moral framework M, it would be morally wrong of P to D. (Harman & Thomson, 1996, p. 4)

Claims of wrongness must be about wrongness-for-members-of-x, where x ranges over different cultures or societies or, as I will call them, communities. (Velleman, 2013, p. 56)

Et eksempel

- (1) Slaveri er moralsk galt.
- (2) Slaveri er moralsk galt i Norge i det 21. århundre.
- (3) Slaveri er moralsk galt i det antikke Roma.

Andre eksempler: “i nærheten”

- (4) Bislett er i nærheten.
- (5) Bislett er i nærheten av Blindern.
- (6) Bislett er i nærheten av Shanghai.

Andre eksempler: “høy”

- (7) Magnus er høy.
- (8) Magnus er høy for en 15-år gammel gutt.
- (9) Magnus er høy for en profesjonell basketballspiller.

Begrepsrelativisme og absolutisme

- **Begrepsrelativisme** er uforenlig med **absolutisme**.
- Hvis det ikke finnes en egenskap “moralsk riktig” så kan vi heller ikke gi et universelt og korrekt moralsk kriterium.

Ingen egenskap “moralsk riktig”

- **Begrepsrelativisme** innebærer at det ikke finnes en egenskap “moralsk riktig”.
- Feldman hevder at dette gjør det vanskelig å forklare hva “moralsk riktig i samfunn S” betyr.
- Er dette et større problem i forhold til “moralsk riktig” enn i forhold til “i nærheten” eller “høy”?

Moralsk uenighet og konflikt

- Hvis en person sier “slaveri er moralsk galt” og en annen person sier “slaveri er ikke moralsk galt” så ser de ut til å være uenige.
- Ifølge **begrepsrelativisme** er det den ene sier forenlig med det den andre sier hvis de tilhører forskjellige samfunn.
- Feldman hevder at dette betyr at **begrepsrelativisme** innebærer at det ikke er noen uenighet eller konflikt i slike tilfeller og at det er feil.

Praktisk uenighet

- **Begrepsrelativisme** kan ikke forklare moralsk uenighet på tvers av samfunn hvis moralsk uenighet består i å ha uforenlige oppfatninger.
- Det å anbefale eller foreskrive uforenlige handlingsalternativer kan også forstås som en form uenighet (Wong, 2006, p. 77).
- Kan dette forklare moralsk uenighet på tvers av samfunn?

Mer om moralsk uenighet

- Det er mulig å uttrykke moralsk uenighet ved å si at andre tar feil eller har usanne oppfatninger.
- Moralsk uenighet kan også få oss til å tvile på våre egne moraloppfatninger.
- Begge disse poengene er vanskelig å forklare hvis moralsk uenighet ikke handler om å ha uforenlige oppfatninger.

Toleranse

- Feldman understreker at **begrepsrelativisme** ikke nødvendigvis innebærer toleranse.
- Det kan finnes samfunn som er slik at det er riktig i det samfunnet å være intolerant i forhold til andre samfunns moralske standarder.

Oppsummering

- **Meningsrelativisme** og **konvensjonalisme** er forenlige med absolutisme.
- **Begrepsrelativisme** er uforenlig med absolutisme.
- **Begrepsrelativisme** har problemer med å forklare moralsk uenighet.

Studiespørsmål

- Hva er forskjellen mellom **meningsrelativisme**, **konvensjonalisme** og **begrepsrelativisme**?
- Hva er **absolutisme** og hvilke former for relativisme er forenlige med **absolutisme**?
- Hvorfor har **begrepsrelativisme** problemer med å forklare moralsk uenighet?

Annen relevant litteratur

Gowans, Chris (2012). Moral Relativism. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2012 Edition), Edward N. Zalta (Ed.), URL = <<http://plato.stanford.edu/archives/spr2012/entries/moral-relativism/>>.

Oversiktsartikkel.

Harman, Gilbert. (1975). Moral Relativism Defended. *The Philosophical Review*, 84, 3-22.

Et forsvar for moralsk relativisme.

Harman, Gilbert & Thomson, Judith Jarvis (1996). *Moral Relativism and Moral Objectivity*. Cambridge, MA: Blackwell.

En diskusjon mellom Gilbert Harman (som forsvarer moralsk relativisme) og Judith Jarvis Thomson (som kritiserer moralsk relativisme).

Wong, David (2006). *Natural Moralities*. Oxford: Oxford University Press.

Et forsvar for det Wong kaller "pluralistisk relativisme".

Velleman, David (2013). *Foundations for Moral Relativism*. Open Book Publishers (open access).

Et forsvar for moralsk relativisme.

Litteraturliste I

- Harman, G., & Thomson, J. J. (1996). *Moral Relativism and Moral Objectivity*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Velleman, D. (2013). *Foundations for Moral Relativism*. Open Book Publishers.
- Wong, D. (2006). *Natural Moralities*. Oxford: Oxford University Press.